

KÜLÖNFÉLÉK.

Előfizetési felhívás folyóiratunk tárgy- és névmutatójára. A Keresztény Magvető eddig megjelent 47 évfolyamának *tárgy- és névmutatója* nyomda alá elkészült. Az év folyamán szeptember elején kikerül sajtó alól. Terjedelme tömött szedéssel körülbelül 10–12 nyomtatott ív lesz. Előfizetési díja 4 korona. Ez összeg előzetes beküldése esetén a kötetet a megrendelőknek a megjelenés után díjmentesen fogjuk megküldeni. E név- és tárgymutató az egyház és iskola történetét, a nevelés és oktatás kérdéscit kutatók és tanulmányozók részére megbecsülhetetlen és nélkülözhetetlen kalauz lesz. Felkérjük azért folyóiratunk olvasóit, különösen a tisztelendő esperes és lelkész urakat, hogy e nagy anyagi áldozattal járó ügyet magukévá téve előfizetőket gyűjteni sziveskedjenek. Őt előfizető után egy ingyen példány jár

A szerkesztő kiadók.

Az új vallás és közoktatási miniszter és államtitkár. A gyorsan változó politikai események utolsó füzetünk óta dr. Jankovich Béla államtitkárt miniszterre emelték, kinek helyét *Benedek* Sándor közigazgatási bíró foglalta el, aki több mint egy évtizede társelnöke az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének s e minőségében buzgó és tevékeny működést fejtett ki az állami tisztviselők fizetésrendezési mozgalmaiban.

Az új államtitkár márc. 29-én tette le hivatalos esküjét Jankovich miniszter előtt és azután elfoglalta hivatalát. A miniszter meglehangú üdvözlő beszédére az államtitkár azzal kezdte beszédét, hogy nem a kultuszminisztérium talajából nőtt ki. Bíró volt és kielégítette lelkét az a magasztos feladat, hogy az állam és a közönség között való jogvitában a hatalmas állammal szemben is sikerült érvényre emelnie az anyagi igazság erejét. S hogy bírói állását mégis fölcserélte az államtitkárral, tette azért, mert a kultuszminiszter azt mondta neki, hogy ez hazafiui kötelesség. A kötelesség elől pedig nem tért ki soha. Tudja jól, — úgymond — hogy itt kétszeres nehéz feladat vár rá Bizik a miniszterben, államtitkár kollégájának támogatásában, a tisztviselői kar kollégiális érzésében, a maga akaraterejében és legfőképp isten jószágában, hogy sikerrel szolgálhatja nemcsak az igazságot, a kultura föladatait, de az állami tisztviselők szociális érdekeit is. Szívvel, lélekkel jött ide, mert szívhez csak szív találja meg az utat. Ezzel az érzéssel ajánlotta magát a miniszter és a kartársak barátságos jó indulatába.

Fővárosi Pedagógiai Szeminárium. A főváros polgármestere Bárczy István Weszely Ödön főigazgató előterjesztésére a székesfővárosi tanítók és tanárok továbbképzésére ped. szemináriumot létesített. Az intézet feladata: tanítóknak és tanároknak módot és eszközöket nyújtani arra, hogy magukat tovább képezzék, általános és szakismereteiket gyarapítsák. A szeminárium munkája két irányú: tudományos előadásokat tart és állandó tanfolyamot; előbbit a kulturális szükségletek kielégítésére, utóbbit a tanítók továbbképzésére. A tanfolyamon jelenleg 30 tanítónő és 29 tanító van, mindegyik 1200 K ösztöndíjjal. Az előadók elsőrendű szaktekintélyek, nagyrészt egyetemi tanárok. A tudományos előadások hallgatóinak száma meghaladja az 1000-et, de nagy a be nem íratkozott vendégek száma is. Modern impozáns palotában van elhelyezve s kapcsolatban van a Gyermektanulmányi és a Népmívelő Társasággal. A főváros ez új intézménye a külföld figyelmét és érdeklődését is felkeltette.

A szombathelyi erdei iskola. A tuberkolózis ellen védekező vasvármegyei egyesület 1908-ban állította fel ez első hazai erdei iskolát, internátussal és nyilvánossági joggal, a várostól 3 kmnyire mintegy 10 holdnyi erdőterületen. Az év máj. 15-én kezdődik s okt. 15-ig tart. Szervezése és berendezése egyébként a charlottenburgi iskola mintájára történt. A tanításnál fő a szemlélet és tapasztalat. A tanítás helye künn a szabadban vagy a nagy nyitott csarnok. A tanításon kívül nagy gondot fordítanak a test edzésére és ápolására. Az étkezés főeleme a tej. Az iskola az utolsó évben 50 tuberkulotikus gyermeket nevelt és ápolt, akik állandó orvosi felügyelet alatt vannak. Az orvos naplót vezet testsúlyuk változásáról.

Prohászka püspök a szeretetről, mint világelvről. Prohászka püspök hűsvét nagyhetén a budapesti egyetemi templomban hat beszédet tartott e címen rengeteg nagyszámú hallgatóság előtt. Előadásainak tartalmát egyik napilapnak közlése alapján a következőkben adjuk:

Az a féktelen és kegyetlen egoizmus, mely a barbár önszeretet túlsaival torzította el civilizációnkat, az igazi szeretettől, ami mindig kölcsönös, vajmi távol maradt!

Az ilyen szeretethez együttérzés szükséges; további kelléke még a hit. Szeretni csak azt tudjuk, amiben hiszünk s csak azt hihetjük igazán, amit szeretünk. Az élet legtöbb gyötrelme és katasztrófája abból ered, hogy az emberek szeretetlenek egymáshoz, mert nincs hitük egymás iránt.

Tudni és hinni különböző dolog. A tudás pozitívum, a hit misztérium s a szeretet szintűgy ez. A tudásnak vannak mesgyei és eredményei, de határai is. A hit és szeretet, mint minden misztérium, határtalan és végtelen. Viszonyuk egymáshoz szintén kölcsönös: a szeretet az élő hit s a hit átszellemlt szeretet.

Ahol a tudás fáklyája kialszik, ott a hit szövétneke tovább lebeg, megmártva a szeretet tüzében. S ezeknek az életen át nagy és fontos hivatásuk van. Mert a tudás csak a dolgok külső természetét, okbeli összefüggését és kihasználhatóságát képes föltárni: benső lényegükig nem hatol be s az er-

kölccsel nem törődik. A hatvan kilós jó ember alatt leszakad a jég, melyen a negyven kilós gazember átszökemlik. Az élő fa lőnyege éppúgy ismeretlen a tudásnak, mint az elektromos erőé; a magban rejlő reprodukció éppúgy csoda, miként a gravitáció, mely csillagzatokat tart egyensúlyban. Misztériumokkal vagyunk körülvéve minden felől; az égen, a földön, a föld alatt, az emberben, a társadalomban, a történelemben. Tudásunk szomjuhozva keresné a törvényeket, de mentül több titk előtt kénytelen elhaladni, annál több szükségünk van a tájékoztató hitre s táplálójára, a szeretetre

A tudás abszolút világosságot terjeszt oda, ahova elhatolhat. Kitért titkok, megoldott rejtélyek, fényes ideák, ragyogó sikerek hirdetik diadalútját; de csak bizonyos nivón láthatólag s bizonyos zónákig elhallhatólag. Azon túl setétség és nyomorúság van mindenütt, amiből kiemelkedni csak hittel és szeretettel lehetséges.

Egyik sem hoz világosságot. A hit mindig setétben jár, szintugy a szeretet. Mindkét lelki tulajdonság épp azért erény, mert misztérium is. Eredményük soha sem lehet az a napfényes belátás, ami a tudásé, hanem csupán intuitív meglátásra, megérzésre képesítenek. A legegényebb mécsvilágot jelentik a földi vándor kezében, hogy a setétség közepett eligazodjék útján s láthassa azt is, hogy nem jár itt egyedül, elhagyatva. Hasonlítunk az éjszakai templomjárókhoz, kik mécsesünkkel nem tudjuk az egész szent helyiséget bevilágítani, de magunknak meglátólag és embertársainknak megérzőleg világíthatunk, hogy találjunk térdelőhelyet és imádságunkat elvégezhessek.

A legfelsőbb rendű meglátás és megérzés forrása, kútfeje s hozzá visszaáramló célpontja a végtelen Istenség fölöttünk.

Isten ránk nézve felfoghatatlan nagyság. Tudással megközelíteni, észszel értékelni hiába akarjuk. Örök misztérium ránk nézve, akit nem érthetünk. Úgy aránylunk hozzá, mint a tengeri csiga az oceánhoz, melyet hiába akar magába beletölteni. A mi parányiségünkbe is csak cseppek férnek amaz óriásból. De a hit meglátása s a szeretetbeli megérzés kioktat ama függő viszonyról, melyben az ember Istenhez áll.

A katolikus meghatározás szerint -- mond a szónok -- hinni annyit tesz, mint valónak tartani, amit más mond, mert ő mondja. E definíció észszanilag tökéletes s hatalmas intellektuális energiákat föltételez. De teljesen nem földi a hit természetét melyhez más lélektani energiák is szükségesek: bizalom, vonzódás, odaadó szeretet. Az Istenben való élő hit az Istennek odaadó szeretése. Leborulunk előtte és imádjuk őt; erre indít parányiségünk az ő nagyságához való mérete és a hozzája való gravitációnk szükségérzete.

Tudjuk a fizikából, hogy apróbb egyedek súlypontja a nagyok által van megjelölve; ezeknek viszont még nagyobb egyedekre van szükségük, hogy egyensúlyuk fönmaradhasson. Testileg minket a föld középpontja köt, földünk a naphoz kapcsolódott, naprendszerünk valamely centrális nap vonzó körébe. Az erkölcsi és szellemvilágot szintén ilyen gravitáció tartja együtt, a mi lelkeink az Isten szeretetébe kapcsolvák be.

A végtelen isteni szeretet kisérgázásától új energiák buzognak föl mind azok lelkében, kik a legfelsőbb misztériumot élőhittel meglátni, szeretettel befogadni képesek. Az ily szellemek lendületesebbek, mert inspiráltak, köte-

lességérzetük mélyebb, küzdelmük acélosabb, barátságuk melegebb s fogékonnyabbak minden iránt, ami az életet harmónikussá, kedvessé, széppé teheti.

Sok régi vallás szűnt meg, templomaikat és szent könyveiket az arkeológusok fődözik fél évezredek mulva. A templom-kriptákban lekszik istenük is, aki tiszteletének elmultakor maga is meghalt. „Vajjon az én Istenem meghal-e valaha!?” — kiálta fel a püspök. S a merész kérdésre megröndítő bátor-ággal felelt: „Valóban meg fogna halni — ugymond — ha csupán elmélet volna, vagy eszmei absztrakció; ha emberek gondolták volna ki s véges kulturákéit kapná kultuszát, — idők multával el kellene enyésznie“.

De a kereszténység istene — folytatta átható hangon — az örök valóság, mely kiáradó végtelen szeretetével alkotta meg a világot, tartja egyensúlyban, ruházza fel szépségekkel, benépesíti lényekkel s köztük az embert emelte magához legközelebb valónak.

A végtelen isteni szeretet misztériumából kisugárzott Krisztusi élet maga volt az élő szeretet. Erre tanította meg az emberiséget egész földi pályájával, ide világított valamennyi cselekedete, oktatása, példabeszéde, csodatétele, jótéteménye, amikkel segített a nyomorékokon, vigasztalta a kesergőket, föl-emelte a megtért perditát is és üdvösséggel biztatta a töredelmes latrot. A krisztusi világosság leszoktat az önszeretetről s mindeneket az egymás szeretésére sugalmaz, azt hirdetve, hogy szeretnünk kell még az ellenségeinket is! Krisztus kínszenvedése és halála sem tragikum, hanem az emberiségért való emberföltötti szeretetének dokumentuma. A kereszt ezért nem a gyász, szomorúság s a halál jele, hanem a feláldozó szereteté, a diadalmas életé. Rózsafa a keresztfa, melyen Krisztus öt véző sebéből a szeretet rózsái mosolyognak az emberiség felé, örök kinyilatkoztatás gyanánt! . . .

Zoványi Jenő rehabilitálása. Ismeretes, hogy Zoványit a konvent az ellene emelt vád alól fölmentette s állásába visszahelyezte. A sárospataki főiskola azonban időközben a tanszékét mással föltötte be. A főiskolai igazgatótanács — amint a Sárospataki Ref. Lapok utolsó számában olvassuk — tárgyalta a vallás- és egyháztudományi kar előterjesztését Zoványinak teol. tanáruul való alkalmaztatása kérdésében. Az előterjesztés, szótöbbséggel, úgy szólott, hogy Zoványi tanáruul való alkalmazása lehetetlen. Az akadémiái szék ugyancsak szótöbbséggel csatlakozott a teol. kar véleményéhez. Azonban négy akad. tanár kisebbségi véleményt terjesztett elő. Az igazgatótanács a meghallgatott vélemények megvitatása és letárgyalása után azt a javaslatot terjeszti az egyházkerületi közgyűlés elé, hogy Zoványi Jenő tanári illetményeinek érintetlenül hagyása mellett egyelőre még szabadságoltassék.

Kath. egyházi vagyon. A kath. egyház, a magyar állam bőkezűségéből, az alábbi földbirtokoknak korlátlan ura: Érsekségek: esztergomi 95.983 kh., kalocsai 87.433, egri 42.397; püspökségek: besztercebányai 28.397, csanádi 12.293, győri 18.874, erdélyi 11.872, kassai 9.037, nagyváradai 187.303, nyitrai 16.796, pécsi 26.550, roznányi 7.178, szatmári 30.032, szepesi 26.332, székesfehérvári 7.656, szombathelyi 7.417, váci 27.585, veszprémi 65.618, fogarasi

gör. kath. 3.673, eperjesi 6.967, lugosi 9, munkácsi 3.352, káptalanok: esztergomi 70.910, kalocsai 24.045, egri 105.316, besztercebányai 7.096, budapesti papnevelő 9.322, csanádi 10.203, győri 14.698, gyulafehérvári 6.023, kassai 4.428, nagyszombati 107, nagyvárad 77.381, nyitrai 6.322, pécsi 19.841, pozsonyi 2.968, soproni 456, szatmári 13 099, szepesi 5.842, székesfehérvári 11.842, szombathelyi 12.563, váci 4.112, veszprémi 54.633, eperjesi 2.048, munkácsi 1.107, nagyvárad 42, fogarasi 1.368; szerzetesrendek: pannonhalmi Benedekrend 64.848, zirci cistercitarend 53.798, csornai prémontrei rend 17.430, jászóvári prémontrei rend 39 614, kegyes tanítórend 26.443, összesen 1,535.335 katasztr. hold. Ugyancsak a kath. egyház céljait szolgálja a vallás- és tanulmányi alap birtoka Ez a következő: az erdélyi r. k. státus tulajdonában 19.860, vallás- és tanulmányi alap 221.688, egyetemi alapítványok 27.051, összesen 268.599 kat. hold. Földbirtoka van még több megüirt külföldi szerzetesrendnek, de valószínű, hogy ezek nem az állami birtokokból erednek. (Sárosp. Ref. Lapok.)

Summerbell I. J. Többen lesznek azok közül, akik 1910-ben a Dávid Ferenc emlékére tartott ünnepélyünkön jelen voltak, akik emlékezni fognak egy közép termetű, apostoli kinézésű, őszhajú, de különben erőteljes férfiúra, aki amerikai unitárius testvéreinkkel, mint ugyancsak Amerikában keresztény nevet viselő felekezet képviselője jött el hozzánk s felekezetének üdvözlését is tolmácsolta az ünnepélyen, névszerint Summerbell J. J. daytoni lelkész, az Ohio államban a „Herald of Gospel Liberty“ című lap szerkesztője, amelyben ünnepélyünket is nagy rokonszenvvel és elismeréssel ismertette, több művet írt a szabadevivű kereszténységnek és a vallási egységnek és haladásnak előmozdítására. A napokban meghalt. A nevezett hazamenetele után is állandóan fenntartotta az érintkezést püspökünkkel, több művét is elküldötte. Méltó azért, hogy haláláról mi is kegyelettel megemlékezzünk.

A cserkészők. Ez az intézmény Amerikából indult ki (Boy Scouts, Eclaireurs), Angolországban Baden-Powell tábornok szervezte, akinek *Scouts for Boys* c. műve már 14 kiadást ért. Innen a ker. ifjúsági egyesület átültette Svájcba, Francia- és Németországba s ma már nálunk is kezdenek róla beszélni. A fejlődés korában levő fiukat igyekezik a szép és erkölcsi jó számára megnyerni, őket eszmények szolgálatába állítani. A cél: szolgálni istent és a hazát, szolgálni felebarátunkat, engedelmeskedni a jóság, hűség, udvariasság követelményeinek. A cserkészők nevelése nem a könyvek, hanem a cselekvés útján történik: *a mens sana in corpore sano* gyakorlati megvalósítása. A francia cserkésző tizparancsolata ez: 1. Szeresd hazádat mindenek fölött. 2. Tiszteld az igazságot, becsületet és az adott szó szentségét. 3. Utáld a hazugságot és gyávaságot. 4. Légy kemény magad iránt, szelid udvarias és szolgálatkész mások iránt. 5. Engedelmeskedjél vidáman anélkül, hogy panaszkodnál vagy vádaskodnál. 6. Sohasé légy fecsegő vagy dicsekvő, hanem kitartó

vállalkozásaidban. 7. Légy mindig arra, hogy segíts a gyöngéken és igyekezzél menteni még életed kockázatásával is. 8. Légy mindig mértékletes, vidám és hidegvérű, tiszta testileg és erkölcsileg. 9. Szeresd az állatokat. 10. Igyekezzél minden nap egy jó vagy hasznos cselekedetet végrehajtani embertársaid számára. (Sárospataki Ref. Lapok.)

A római katolikusok és a vallásszabadság. Az angol Christian Life-ban olvassuk a következő érdekes megjegyzéseket: Bármily hangosan is hirdetik a római katolikusok német és angol talajon buzgóságukat a vallásszabadság iránt, ahol hatalmon vannak, ott arra semmi tekintettel nincsenek. Így Spanyolországban még a szabadság alkotmányos biztosítékait is figyelmen kívül hagyják. Például Zamorában Villaescusa falu protestáns gyülekezetének papja most vizsgálat alatt áll, mert egyik hívőjének temetésén a purgatórium létezését tagadta. Monistrolban két protestánst, egy papot és a város polgármesterét, szintén perbe fogták és megbüntették, mert kalapjukat nem vették le, amikor egy katolikus körmenet mellettük elhaladt. Santoyoban, Palenciának egyik városában, egy protestánstól, kit vizsgálati fogságba tettek, újtestamentumát elvették. Három nappal később felmentették és szabadon eresztették, de ahelyett hogy újtestamentumát visszaadták volna, elkobozták s a helyi egyházi hatóság rendelkezésére a fogház udvarán megégették. (Christian Life 1913. márc. 22. száma.) Vajjon elmúlt-e a középkor, ha a keresztények maguk is megégetik a saját bibliájukat? *Gf.*

Nevelés és élet, vagy idealizmus és realizmus. Különös kis nézeteltérés foglalkoztatja most az angol nevelési köröket, amely a nagy és híres etoni iskola igazgatója és a humanitárius liga titkára között fejlődött ki, aki szintén e híres iskolának növendéke és régebben mestere is volt. A humanitárius liga titkára e régi iskola érdekében állónak tekinti, hogy a tanulók egyik régi multságát, a mezei nyulaknak kopókkal való elfogását tiltsák el a tanulóktól. Az iskola igazgatója azonban ezt fenntartandónak tartja és nézetét a ligához intézett levelében különös megokolással indokolja. Azt mondja, hogy neki, mint nevelőnek első rendű feladata, hogy ebben a dologban tanulmányozza a gyermekek szeszélyeit és előítéleteit, hogy ellenállásra vagy sérelemre semmi okot ne szolgáltatson. Neki állítása szerint kerülnie kell minden olyan eljárás, mely a gyermek előtt őt úgy tüntetné fel, hogy ő egy sokkal kevésbé kívánatos világba tartozik, mint amilyen a gyermekeké. Továbbá neki kerülnie kell a gyermekek elidegenítését a szülőtől az által, hogy az iskola kívánalmait sokkal magasabb színvonalra emeli, mint amilyenhez otthon szokva vannak. Az igazgató tehát a divat és megszokás szolgájává teszi az iskolát, hogy az apa és fia között szakadást ne idézzen elő. Vajjon mit nem lehetne ilyen okoskodással bebizonyítani? És vajjon mit lehetne ilyen nevelési elvek mellett az iskolával elérni? *Gf.*

Jatho Károly meghalt. Márc. 11-én következett be halála egy útja alkalmával kapott jelentéktelen sebe miatt. 1911–12 telén Németország, Hollandia és Svájc 75 városában 175000 hallgató előtt 109 vallásos tárgyú előadást tartott. A kölni egyház presbiteriuma emlékéét megörökítette, kiemelve „a ritka férfit, gazdag szellemi adományait, szeretettel teljes szívét, igazi emberi és valódi kereszténységét“. S úgy temette el, mintha tényleges papja lett volna. Holttestét a templomban tették ravatalra és számos pap egyházi díszben vett részt a temetési szertartásban.

Ellenfelei az emberi részvételt nem vonták meg tőle, de bizonyos megnyugvással vették propagandájának megszűnését. A Frankfurter Zeitung szerint Jatho tanában nem sok maradt az eddigi értelemben vett kereszténységből. Régi szókat használt új fogalmak jelölésére, mikor pl istenről beszél, de nem személyes istent ért rajta. De azért Jatho úgy vélte, hogy megmaradhat az egyházban. Egyházközsége melléje állott és sokan olyanok is, akik nézeteivel nem értettek egyet, mert a spruchkollegium eljárásával álltak szembe, melynek pedig már a fennállása ellenkezik a protestantizmus szellemével.

Jatho gyökeresen szakított a hagyományos vallási fogalmakkal. „A halálban olyan álmodot kívánok magamnak, amelyre nem következik fölébredés és meg vagyok elégedve, ha tovább élek azokban az emberekben, akiknek valami lehettem“. A Chronik der Christlichen Welt referense hozzáteszi: „Ez a szó tényleg a legnagyobb aggodalmat kelti fel“, de emlékeztet, hogy már Schleiermacher is foglalkozott ezzel a gondolattal, anélkül, hogy az istentudatról, a tiszta erkölcsről s az élet szellemiségéről lemondott volna. Hiszen az ev. egyházban nem a fogalmak és tanok, hanem a vallásosság az irányadó. „A Jatho-eset részletei elfelejtődnek, de az a fájdalmas tény a Jatho nevével elválaszthatatlanul összekötve marad, hogy a porosz országos egyház 1911-ben, képviselve a spruchkollegium által, egyik legkiválóbb lelkészének elítélésével a fejet a szív, a vallási tant a vallásos élet és az egyházi kötöttséget egyoldalulag a vallási szabadság felé helyezte és ezzel a legszélesebb körök rosszaságát felidézte“. Es fordítva Jatho érdeméül tudják be, hogy ő az ítélet után is megmaradt egyházában. Ezzel megóvta magát attól a terméketlen izoláltságtól, mely Németországban még ma is sorsa a liberálisoknak; de másfelől kényszerítette az egyházat, hogy a vallási radikalizmus gondolatával foglalkozzék s a vallásos kegyesség tudományos megalapozásának kérdését újból kézbe vegye. (Chronik der Christlichen Welt. 1913. 14. sz.)

A pápa az „Unio Apostolica“ tagjaihoz. Mult év nov. 20-án fogadta a pápa az „Unio Apostolica“ nemzetközi lelkész-egyesület 250 tagból álló küldöttségét. Ez az egyesület a pápa védnöksége alatt áll, tagjainak száma 1200 és 50 éves fennállását ünnepli. Beszédjében azt mondotta a pápa, hogy az egyesület jelgége legyen a pápa iránti szeretet, mert ez a szeretet szenteli meg a lelkészi kart. „Hogy a pápát szeressétek, elég meggondolni, hogy ki a pápa. A pápa a dogma és az erkölcs őre. Ő rá vannak bízva azok az elvek, melyek a családi életet tisztességgel teljessé, a nemzeteket nagygyá és a lelkeket szentté teszik. Ő a fejedelmek és népek tanácsadója. Ő az a fő, mely alatt senki sem érzi magát zsarnokság alatt, mert ő istent magát képviseli. Ő

az atya a szó legszorosabb értelmében, aki egyesít magában mindent, ami titeket kedvessé, szentté és istenivé tehet“.

Olaszország kath. ifjúsági szervezetének bizottságához is intézett egy beszédet, melyben a pápai kijelentésekről szólt „Akár nyilvánosak, akár magánosok ezek — mondá a pápa — mindig úgy kell magyarázni azokat, amint formájukban és szószerinti tartalmukban adva vannak, mesterséges magyarázások kerülésével. A pápa elég világosan beszél és ír arra, hogy mindenki megértse és ha stilusa néha népiesnek látszik, az azért van, mert a pápa épen azt akarta, hogy a nép a Krisztus helytartójának gondolatát teljesen ismerje meg, hogy tanításait minden ingadozás nélkül követhesse“. (Chronik der Christlichen Welt, 1913. 13. sz.)

Az elsassi ág. ev. főkonsistorium a halotthamvasztásról. 1912. nov. 20-án az elsassi ág. ev. főkonsistorium e kérdésben a következő határozatot hozta: „Az egyház közreműködése halotthamvasztásoknál ugyanazon elvek szerint nyújtandó, mint temetésekénél. Az olyan pap, akit személyes közreműködés megtagadására lelkiismereti okok kényszerítenek, köteles egy idegen pap közreműködésére a szükséges engedélyt megadni“.

Tolsztoj sírja felett. Egy orthodox lelkész a fennálló tilalom ellenére Tolsztoj sírjánál a minap misét celebrált, mivel a halott nem lehet „eretnek“. A zsinat azt határozta, hogy a papot nem fogja kereset alá, de ha önként jelentkezik, átadja az egyházi törvényszéknek s a misét érvénytelennek nyilvánítja.

Születési statisztika Németországban. Ha a népek jövője a szaporodástól függ, akkor a jövő a szláv népeké. 1910-ben 1000 lakosra esik születés: Franciaországban 19·7, Írlandban 23·3, Belgiumban 23·7, Svédországban 24·8, Angliában 24·8, Svájcban 25, Skótországbán 25·2, Norvégiában 26·1, Dániában 27·5, Németalföldön 28·6, Németországban 29·8, Finnországban 30·2, Portugáliában 30·7, Ausztriában 32·4, Olaszországban 32·9, Spanyolországban 33·1, Magyarországbán 35·6, Szerbiában 39, Rómániában 39·8, Bulgáriában 40·3, Oroszországbán 44·4. Emellett a születések száma sem apad a szláv népeknél, habár a halálozási szám nagy. A porosz kormány a múlt évben sok anyagot gyűjtött a születések apadásának okairól. Németország népessége 1871-től 1910-ig 40 millióról 64 millióra emelkedett ugyan, de ez emelkedésnek nem a születések gyarapodása, hanem a halálozások megapadása az oka. 1895-ben 1000 lélekre 27·2 haláleset jutott, 1910-ben csak 16·2; születés 1870-ben 40·1, míg 1910-ben csak 29·8. Az esés különösen az utolsó években feltűnő: 1870-től 1900-ig csak 3·3, 1900-tól 1910-ig 7. 1910-ben 93824 gyermekkel kevesebb született, mint két évvel azelőtt. A többi összes európai országokkal összehasonlítva, Németország a legnagyobb apadást mutatja 1900 óta. Figyelemreméltó körülmény, hogy az apadás a városokban ugyan sokkal nagyobb, de nem jelentéktelen a falvakban sem. Ami a vallást illeti, az apadás nagyobb az evangélikusoknál, mint a katho-

likusoknál. 1901-től 1906-ig Poroszországban a kath. iskolásgyermek száma évenként átlagban 9613 mal, 1906-tól 1911-ig 20340-nel többel nőtt, mint az evangélikusoké. A porosz népesség 61·9%-a ev. 1871-ben, 33·6% kath.; 1910-ben 61·8 ev., 36·3 kath. „Ha e növekedés hasonló mértékben halad, 1925-ben a kath. iskolásgyermek száma egyenlő lesz az ev.-okéval.“

Német lapok megdöbbenve állapítják meg e tényeket; féltik a faj elsőségét, mely menthetetlenül elveszett, ha ez így megy tovább. Nem a fizikai, testi elsatnyulásra vezetik vissza, hanem a szülők tudatos akaratára, melyet a szociális viszonyok csak némileg mentenek. Fő hibás az élvezetvágy és a pénz imádása, az asszonyok „felvilágosítása“, az anyaság utálat. Ez meg volt régebben is, de csak a felsőbb körökben; de most elterjedt az alsóbb rétegekben is s „ha úgy terjed ezután is, mint az utóbbi években, akkor Németország elsősége visszahozhatatlanul eltűnt.“ Hogy a hanyatlás az evangélikusoknál nagyobb, annak oka részben az, hogy ezek a nagy városokban laknak és tehetősebb vagyoni helyzetben vannak. A birodalmi gyűlés nemrég törvényt hozott, amely régi és az egészségre káros szoptató flaskák előállítását eltiltja.

A teológiai doktorátus Oxfordon. Az oxfordi egyetem szabályai szerint egyetemi fokozatokat a teológiai tudományokból csak az angol egyház tagjai nyerhetnek. Ez ósdi szabályok ellen mozgalom indult meg éppen az egyetem teológiai tanárai között, kik közül nyolcan írták alá az indítványt, hogy e felekezeti megkötöttséget oldják fel. Mindenesetre az egyetem érdeke az, hogy magát egy felekezetet szolgálata alól kivonva elismerhessen és jutalmazhasson minden eredményt és érdemet, amely véletlenül más felekezet körében is született és van meg.

Gf.